

dem imperitia initium sumens, in amentiam autem, ut jam dixi, involuntariam desinens. Hujusmodi vero spiritu nullum unquam nec in Vetere nec in Novo Testamento prophetam afflatum poterunt demonstrare: non Agabum, non Judam, non Sillam, nec Philippi filias, nec Ammiam Philadelphensem, nec Quadratum, nec plures quoque alios qui nihil ad ipsos pertinent, prædicabunt.

Nam si quidem, ut prædicant, post Quadratum et Ammiam Philadelphensem mulieres illæ Montani in prophetiæ gratiam successerunt, ostendant nobis quinam inter ipsos Montano ac muliereculis successerint. Etenim prophetiæ donum in omni Ecclesia ad ultimum usque Domini adventum permanere debere, auctor est Apostolus. Sed nullum prorsus poterunt ostendere, tametsi jam quartus decimus hic agatur annus ab obitu Maximillæ.

(50) *Ὅτε ἤδη τινὰς ἄλλους.* In codice Mel., Maz. et Fuk. et apud Nicephorum legitur εἴτε τι-

σίου ἀμαθίας, καταστρέφων δὲ εἰς ἀκούσιον μανίαν ψυχῆς, ὡς προείρηται. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον, οὔτε τινὰ τῶν κατὰ τὴν Παλαιάν, οὔτε τῶν κατὰ τὴν Καινὴν πνευματοφορηθέντα προφήτην δεῖξαι δυνήσονται οὔτε Ἀγαθόν, οὔτε Ἰούδαν, οὔτε Σίλαν, οὔτε τὰς Φιλίππου θυγατέρας, οὔτε τὴν ἐν Φιλαδελφείᾳ Ἀμμίαν, οὔτε Κοδράτον, οὔτε ἤδη τινὰς ἄλλους (50) μηδὲν αὐτοῖς προσήκοντας καυχῆσονται.

X.

Εἰ γὰρ μετὰ Κοδράτον καὶ τὴν ἐν Φιλαδελφείᾳ Ἀμμίαν, ὡς φασιν, αἱ περὶ Μοντανὴν διεδέξαντο γυναῖκες τὸ προφητικὸν χάρισμα, τοὺς ἀπὸ Μοντανοῦ καὶ τῶν γυναικῶν τίνες παρ' αὐτοῖς διεδέξαντο, δεῖξάτωσαν· δεῖν γὰρ εἶναι τὸ προφητικὸν χάρισμα ἐν πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ μέχρι τὸν τελείας παρουσίας ὁ Ἀπόστολος ἀξιοῖ· ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν δεῖξαι (50*) τεσσαρεσκαιδέκατον ἤδη πού τοῦτο ἔτος ἀπὸ τῆς Μαξιμιλλῆς τελευτῆς.

νάς, etc.

(50*) *Aliquid deesse videtur.* ED. PATROL.

ANNO DOMINI CCXXXIV

PONTIANUS PAPA

NOTITIA

(MANSI, *Concil.*, I, 758, ex Libro pontificali Damasi papæ. — Varias lectiones ad hunc locum Libri pontificalis videt in Anastasio Bibliothecario, *Patrologiæ Latinæ* t. CXXVII, col. 1337.)

Pontianus (1) natione Romanus, ex patre Calturnio, sedit annos 9, menses 5, dies 2 (2); martyrio coronatur. Fuit autem temporibus Alexandri, a consulatu Pompeiani et Pelagiani. Eodem tempore Pontianus episcopus et Philippus presbyter in exilio ab Alexandro (3) sunt deportati in Sardiniam, in insulam Buccinam, Severo et Quintiano consulibus. In eadem insula afflictus, defunctus est xiii Kalend. Decembris. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros sex, diaconos quinque, episcopos per diversa loca sex. Quem beatus Fabianus adduxit cum clero navigio, et sepelivit in cœmeterio Callisti via Appia. Et cessavit episcopatus a die depositionis xi Kalend. Decembr. dies 13.

(1) *Pontianus.* Post interregnum 50 dierum, octavo Kalend. Julii, anno Christi 253, Alexandri imperatoris 10, Pontianus Urbano subrogatur. Sub hoc pontifice Origenes Cæsareæ philosophiam docens, Gregorium Magnum, cognomento Thaumaturgum, discipulum habuit. Hoc pontifice sexta persecutio Christianorum, et maxime præsulum Ecclesiæ, a Maximino imperatore publico edicto promulgata est, propterea quod dii gentiles, ut spargebant, Christianorum moribus et religione contempti, ideoque ad iracundiam ac vindictam provocati, universam orientalem plagam gravissimis terre motibus acerbissime exagitassent. Hac eadem persecutione Pontianus, jussu Alexandri in Sardiniam relegatus, Maximini imperatoris mandato fustibus verberatus, martyrium ibidem consummavit 19 die

C mensis Novembris, anno Christi nati 257. Corpus illius postea a Fabiano papa Romam translatum, in cœmeterio Callisti sepultum est. Baron. prædicte anno, n. 5, 6 et 10. SEV. BIN.

(2) *Sedit annos 9, menses 5, dies 2.* Annos 4, menses 4, dies 25, sedisse ex die ingressus et obitus colligitur. ID.

(3) *Eodem tempore Pontianus, etc., in exilio ab Alexandro.* Quod non tam religionis causa, quam aliqua potius calumnia a gentilibus circumventum Pontianum Alexander relegaverit, ipsius erga Christianos affectus, et familia Christianis hominibus referta indicat. Euseb., lib. vi *Hist.*, c. 21. Ob quod facinus, Deo vindice, a militibus Alexandrum imperatorem occisum esse, non vana conjectura dici poterit. Baron. anno 257, n. 1. ID.

NOTITIA ALTERA

(D. COUSTANT, *Epistolæ Rom. pont.*, tom. I et unic., p. 115)

1. In Bucheriano Catalogo, ut et in Fossatensi et altero reginæ Suecorum, de Pontiano hæc habentur: *Pontianus annis quinque, mensibus duobus, diebus septem. Fuit temporibus Alexandri a consularatu Pompeiani et Peligniani. Eo tempore Nepotianus (leg. Pontianus) et Hippolytus presbyter exsules sunt deportati in insulam nocivam Sardiniam Severo et Quintiniano consulibus. In eadem insula discinctus est iv Kalendas Octobris, et loco ejus ordinatus est Anteros xi Kalendas Decembris, consulibus SS., hoc est supra scriptis.*

2. Quid illic discinctus sibi velit, etsi inter eruditos non convenit, illi tamen hoc verbo Pontiani mortem enuntiari non dubitant. Et vero si discingere id est apud grammaticos, quod officio et dignitate privare, non inepte dicitur discinctus papa, quem mors pontificia dignitate privavit. Hoc autem posito, sequitur ut Pontianus anno 230, Julii 22 die, feria quinta ordinatus, anno 235, Septembris 28 die una cum vita susceptam amiserit dignitatem. Nec obstat quod anno 230 non Pompeianus et Felignianus, sed Agricola et Clementinus consularum gesserint. Sic enim hactenus, uti jam in Telesphoro observavi, compositus est Bucherianus catalogus, et ad ejus imitationem cæteri, ut qui illum conscripsit, consules quibus quisque pontifex vitam finierit, semel notasse contentus, eosdem in successorum initio designando repetere caverit. Ac licet plerosque iisdem consulibus, quibus decessores obierunt, iis successisse constet, horum tamen initium non ab iisdem, sed a sequentibus consulibus consignare consuevit. Predicto autem calculo secum conciliatur Eusebius, qui Pontianum in *Chronico* quidem *annis quinque*, in *Historia annis sex* episcopatum tenuisse scribit. Nam et annis quinque completis, et sex incompletis Ecclesiam administravit. In transeursu hic monco in Victoriano canone apud Bucherium, p. 54, Pompeiano consuli non Pelignianum, sed Felicianum collegam adjungi. Verum iste canon non modo ex Romanorum pontificum catalogo, sed et ex antiquo fastorum consularium fragmento apud eundem Bucherium pag. 247 est corrigendus.

De Origenis damnatione, et de Pontiani epistolis.

1. Postquam Origenem Demetrius Alexandriae

episcopus damnavit, hujus sententiæ subscripsit Roma. Hieronymi ea de re verba Rufinus *Invest.* lib. II sic refert¹: *Damnatur a Demetrio episcopo (Origenes)... In damnationem ejus consentit urbs Roma. Ipsa contra hunc cogit senatum, non propter dogmatum novitatem, non propter hæresim, ut nunc adversus eum rabidi canes simulant; sed quia gloriam eloquentiæ ejus et scientiæ ferre non poterant. Hæc porro invidiæ labes Alexandrino, non Romano antistiti ab Hieronymo inuritur. Nec immerito ad Romanum pontificem ejusque clerum vir religione et eruditione clarus id accommodat, quod Augustinus² de altera, sed simili causa dixit: *Creditum est litteris concilii; neque enim aliter oportebat... Salva enim conscientia litteris concilii crediderant: neque enim ab hominibus de aliis hominibus aliquid incredibile dicebatur, aut eis contra Evangelium credebatur...* Sane concordia Ecclesiarum postulat, quemadmodum concilium Nicænum, can. 5, subinde sanxit, ut a proprio episcopo quis excommunicatus, ab aliis non recipiatur, nisi aliunde comperta habeatur ejus innocentia, quoad ipsius causa de integro discussa absolvatur. Hinc præterea excusatur Romanorum cum Demetrio in Origenis damnationem consensus, quod, teste Rufino *Apol. pro Orig.*, Roman delati fuerant libri Origeni suppositi, imo, ut Hieronymus epist. 65 ad Pammach., c. 5, narrat, quidam ipsius proprii non satis castigati, in quibus nonnulla erant reprehendenda, quæque Origenem, ut ipsemet postea in epistola ad Fabianum fassus est, scripsisse pœnitebat. Cum autem Demetrii mors anno 251 labente, vel ut serius anno 252 consignetur, hæc Origenis damnatio Pontiano pontifice, et primis quidem illius annis, contigisse dicenda est. Hæc de re Pontianus non solus, sed cum senatu, hoc est cum clero, pronuntiavit. Neque male cœtus ille cleri, quem *presbyterium* vocare veteres solent, *senatus* ab Hieronymo appellatus est. Latine quippe *senatus* Græcæ voci *πρεσβυτέριον* apte respondet. Cæterum cœtus ille *presbyterium* a digniori parte nuncupatur, quamvis etiam presbyteris inferiores clerici convenire in eum consueverint.*

Pontiani duæ exstant epistolæ Isidoro architecto concinnatæ, adeoque in earum classem, quas ille pariter conflagavit, amandandæ.

¹ Apud Hieron., nov. edit. tom. IV, pag. 450.

² Lib. De unit. Eccl., c. 25, n. 18.

PONTIANI PAPÆ

EPISTOLÆ (4)

(Mansi, Concil. collect., I, 735. — Vide notitiam, col. 138.)

EPISTOLA PRIMA

AD FELICEM SUBSCRIBONIUM.

De honore quo sacerdotes prosequendi sunt.

PONTIANUS EPISCOPUS FELICI SUBSCRIBONIO SALUTEM.

Oppido cor nostrum charitati vestræ congaudet, quod studium sanctæ religionis summopere adimplere studetis¹, et fratres mœrentes ac destitutos, in fide et religione confortatis. Unde Redemptoris nostri misericordiam exoramus, ut sua nobis in omnibus gratia suffragetur, et effectu implere tribuat

¹ S. Greg. ep. 99, lib. VII, consule. ² Symm. in conc. Rom. VI. ³ ad.

(4) Fictæ itidem ac suppositæ doctis viris habentur ex Gregorii et Sixti præsertim laciniis consutæ.

(5) *De sacerdotibus*, etc. Docet sacerdotibus Dei ministris summum honorem deferendum esse, in eo quod Dei maximi ministri sint, quodque inter Deum et hominem quasi mediatores existant, imaginem Dei gestent, ac demum pro Christo legatione fungantur. Cum igitur injuria et contemptus legatorum cedat in ignominiam superioris legantis, honor legato exhibitus ipsi regi aut superiori exhibetur; recte hic decernitur sacerdotium Christi in Ecclesiam translatum, venerandum esse ministerium, ejusque gubernatores, qui sunt episcopi et sacerdotes, maximo honore colendos esse. Adde, regale Christi sacerdotium et regnum in apostolos, eorumque successores, ut supra alibi diximus, translatum, non modo omnibus regnis, imperiis ac principatibus dignius et præstantius esse, verum etiam quoslibet reges ac principes quibusvis sacris ministris inferiores esse, adeoque Christi sacerdotes longe majore honore ac reverentia dignos esse. Sacerdotium, inquit S. Ignatius epist. ad Smyrneses, est omnium honorum, quæ in hominibus sunt, apex; quidni igitur maxime honorandum? Animam corpore, res divinas humanis præstantiores esse, omnium hominum una communis est sententia. Sacerdotium est velut anima, ejusque regnum spirituale est et divinum. Nam vos, inquit Gregor. Nazianz. orat. ad cives Nazianzen., quoque meæ potestati, meisque subselliis lex Christi subjicit; imperium enim nos ipsi quoque gerimus, adde etiam præstantius et perfectius, nisi vero æquum est spiritum carnis fascibus submittere, et cælestia terrenis cedere. Et pulchre Ambros. *De dignit. sacerdotum*, cap. 2: Honor, inquit, et sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgore compares, et principum diademati, longe erit inferius, quasi plumbi metallum ad auri fulgorem compares; quippe cum videas regum colla ac principum submitti genibus sacerdotum; exosculatis eorum dextris, orationibus eorum se credunt communiri. In eandem sententiam hæc Chrysost. in verb. Isaïæ hom. 4 et 5: Alii sunt termini regum, alii sacerdotii; sed hoc illo majus est, neque enim ex gemmis et auro æstimari debet. Ille quæ sunt in terris sortitus est; sacerdotii

A quod velle concessit. In hoc itaque bono, tanto commoda retributionis accrescunt, quanto et studium laboris augetur. Et quia in his omnibus divinæ gratiæ adjutorio opus est², omnipotentis Dei assiduis precibus clementiam exoramus, quatenus³ hæc vobis semper operanda bona et velle tribuat, et posse concedat, atque in ea vos via, cum fructu boni operis, quam se Pastor pastorum esse testatus est, dirigat, ut sine quo nihil agi potest, per ipsum implere bona, quæ cœpistis, valeatis. De sacerdotibus (5) autem Domini, quos vos audivimus contra pravorum ho-

jus a supernis descendit. Regi, quæ hic, commissa sunt, mihi cælestia. Regi corpora commissa sunt, sacerdoti animæ; major hic principatus; propterea rex caput submittit manui sacerdotis. Sacerdotium igitur, cujus arma non sunt carnalia, ut inquit Paulus II Corinth. cap. X, sed Deo potentia, scilicet ad faciendam vindictam in nationibus, et increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis, hoc, inquam, sacerdotium quolibet humano imperio præstantius esse, nemo non videt. Unde recte sancti Patres jubent, ut post Deum, episcopi et sacerdotes supra reges ac principes majorem potestatem habentes, ac demum tertio loco sæculares principes ac magistratus honorentur; sic enim ait Ignatius epist. prædicta: *Honora Deum, ut omnium auctorem et dominum; episcopum, ut principem sacerdotum, imaginem Dei ferentem; Dei quidem propter principatum, Christi vero propter sacerdotium. Honorare oportet et regem, nec enim rege quisquam præstantior, aut quisquam ei similis in rebus omnibus creatis. Nec episcopo quidquam majus in Ecclesia*, etc. Et ut significet, quo loco, quoque ordine et honore singuli in Ecclesia habendi sint, ibidem subjungit: *Omnia igitur vestra decenti ordine perficiantur in Christo. Laici, e quorum numero sunt omnes etiam reges Christianissimi, diaconis subjiciantur; diaconi presbyteris; presbyteri episcopo; episcopus Christo, ut ipse Patri.* Sanctus Chrysostomus homil. 33 in Matthæum, diaconos altaris ministros allocutus hæc ait: *Si dux igitur quispiam, si qui diademate ornatur, indigne adeat, cohibe ac coerce; majorem tu illo habes potestatem.* Docuit hoc idem exemplo sanctus Martinus episcopus, qui cum a Maximo imperatore convivio exceptus, rogaretur pateram a ministro oblatam, tanquam dignior prius acceptare et regi præbibere, obtemperavit regis petitioni, sumpsit poculum ac præbuit. Sed Martinus ubi bibit (verba Sulpitii in Vita Martini, cap. 25, sunt), pateram presbytero suo tradidit, nullum scilicet existimans digniorem qui post se biberet: nec integrum sibi fore, si aut regem ipsum, aut eos qui a rege erant proximi, presbytero prætulisset. Vide quæ diximus in notis ad can. apostol. 73 et 74. Baron. anno Christi 57, n. 31 et 32. Sev. Bin.

minium insidias adjuvare, eorumque causas portare, scitote vos in eo valde Deo placere, qui sibi eos ad serviendum ascivit, et familiares intantum sibi esse voluit, ut etiam aliorum hostias per eos acceptaret, atque eorum peccata donaret, sibi que reconciliaret. Ipsi quoque proprio ore corpus Domini (6) conficiunt⁴, et populis tradunt. De illis enim dictum est: *Qui vos contristabit, me contristabit; et qui vobis faciet injuriam, recipiet id quod inique gessit*⁵. Et alibi: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui me misit*⁶. Hi enim non sunt infestandi, sed honorandi. In his quoque Dominus honoratur, cujus legatione funguntur. Hi ergo, si forte ceciderint, a fidelibus sunt sublevandi et portandi. Accusandi autem non sunt ab infamibus, aut sceleratis, vel inimicis, aut alterius sectæ vel religionis hominibus. Si peccaverint, a reliquis arguantur sacerdotibus; sed et a summis pontificibus constringantur, et non a sæcularibus, aut malæ vitæ hominibus arguantur vel arceantur. Quod ergo de fratris vestri transitu vos contristari audivimus⁷, non modico compulsi sumus mœrore. Unde omnipotentem Deum rogamus, ut suæ vos gratiæ aspiratione consoletur, vosque et a malignis spiritibus, et a perversis hominibus, cælesti protectione [custodiat. Nam et si, quos post illius obitum tumultus quorundam adversantium sustinetis, nolite mirari, si vos, qui frui bonis in terra vestra, id est, in terra viventium quæritis, mala hominum in terra aliena portatis. Peregrinatio quippe est vita præsens; et qui suspirat ad patriam, ei tormentum est peregrinationis locus, etiamsi blandus esse videatur. Vobis autem qui patriam quæritis, inter suspiria quæ habetis, etiam gemitus audio humanæ oppressionis exurgere. Quod mira omnipotentis Dei dispositione agitur, ut dum veritas per amorem vocat, mundus præsens a seipso animum vestrum per tribulationes, quas ingerit, rejiciat; tantoque facilius ab amore hujus sæculi mens exeat, quanto et impellitur, dum vocatur. Itaque quod cœpistis, hospitalitatis curam impendite, in oratione et lacrymis

A instantissime laborate; eleemosynis, quas semper amastis, jam nunc largius atque uberius date operam, ut tanto post crescat vobis in retributione fructus muneris, quanto hic excreverit studium laboris.

Præterea, salutantes paterna dulcedine bonitatem vestram⁸, petimus ut in bonis, quæ cœpistis, ne deficiatis. Neque ullus vos ab eis avertere possit, sed in cunctis affectum vestræ charitatis, clerici et servi Dei, ac cuncti Christiani, qui in illis partibus commorantur, amore Christi et S. Petri pleniter inveniant, et favoris vestri solatiis, quocumque modo necesse fuerit, potiantur; quatenus vestra cuncti ope defensi atque adjuti, et nos vobis gratiarum possimus existere debitores⁹, et Christus **B** Jesus Dominus noster æternam gloriam compenset, et beatus apostolus Petrus apostolorum princeps, in quorum vos causis impenditis, ipsius gloriæ januam aperiat. Data x Kalend. Feb. Severo et Quintiano viris clarissimis consulibus¹⁰.

EPISTOLA II.

AD OMNES EPISCOPOS.

De fraterna dilectione et vitandis malis.

PONTIANUS sanctæ et universalis Ecclesiæ episcopus, omnibus recte Dominum colentibus et divinum cultum amantibus, salutem.

*Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*¹¹. Hæc verba, charissimi, non hominum sunt, sed angelorum; et non humano sensu excogitata, sed ab angelis in ortu Salvatoris annuntiata. Quibus indubitanter ab omnibus intelligi potest, quod non malæ voluntatis hominibus, sed bonæ, pax sit a Domino data. Unde Dominus per Prophetam loquitur dicens: *Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde! Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia æmulatus sum contra iniquos, pacem impiorum videns*¹². De bonis vero ipsa per se Veritas ait: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*¹³. Mundi enim non sunt corde, qui mala cogitant, aut nociva adversus fratres suos; quia nihil mali vult, qui fidelis **D** est¹⁴. Fidelis ergo homo magis diligit audire quæ

⁴ Hier. ep. 1 et 85. ⁵ Zach. II, 8. ⁶ Luc. X, 16.⁷ S. Greg. ep. 70, lib. IX, paucis pro more susquedeque versis. ⁸ Idem ep. 21 lib. VII. ⁹ Idem ep. 72 ejusdem libri. ¹⁰ an. 235. ¹¹ Luc. II, 14.¹² Psalm. LXXII, 1, 2, 3. ¹³ Matth. V, 8. ¹⁴ Sixti sent. 205, et ibi.

(6) *Proprio ore corpus Domini conficiunt.* Qui hanc ob causam Pontianum velut blasphemum accusant, iidem sanctum Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, aliosque plures Ecclesiæ catholicæ Patres orthodoxos de crimine notant, in quo nullum sane crimen demonstrare possunt. Hieron. in epist. ad Heliodorum: *Absit, inquit, ut de his quidquam sinistram loquar, qui apostolico gradu succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos et nos Christiani sumus, qui claves regni cælorum habentes, quodammodo ante judicii diem judicant.* Augustinus epist. 122, ad Victorianum, ubi de feminis captivis inter barbaros: *Ora, inquit, Deum pro eis, et roga, ut etiam ipsas doceat talia dicere, qualia S. Azarias inter cætera in oratione et confessione fudit ad Deum; sic enim sunt illæ in terra captivitatis suæ, quomodo erant illi in terra, ubi nec sacrificare*

more suo poterant Domino, sicut nec istæ possunt vel ferre oblationem ad altare Dei, vel invenire ibi sacerdotem, per quem offerant Deo. Sanctus Chrysost. lib. III *De sacerdotio*, comparans sacerdotium novæ legis cum sacerdotio veteris legis, postquam dixisset Judæorum sacerdotes non lepram purgasse, sed de purgata duntaxat judicasse: *Nostris, inquit, sacerdotibus, non corporis lepram, sed animæ sordes non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Quod igitur Pontianus hic scribit, per sacerdotes corpus Domini confici, aliorum hostias a Deo recipi, peccata hominum dimitti, etiam probatissimi auctores prædicti scripserunt, ideoque quod Magdeburgenses in Pontiano reprehendunt, nihil est aliud quam mera calumnia. Bellarm. lib. VI *De Roman. pontif.*, cap. 8. **SEV. BIN.**

oportet, quam dicere quæ non oportet. Et si quis A fidelis est, videat ne mala loquatur, aut cuiquam insidias ponat. In hoc ergo discernuntur filii Dei et filii diaboli. Filii namque Dei semper cogitant et agere contendunt quæ Dei sunt, et fratres indesinenter adjuvant, et nulli nocere volunt. Filii autem diaboli e contra mala et nociva semper meditantur, quia opera eorum mala sunt. De quibus loquitur Dominus per Jeremiam prophetam, dicens: *Loquar iudicia mea cum eis, super omni malitia eorum* ¹⁵. *Propterea iudicio contendam adhuc vobiscum, ait Dominus, et cum filiis vestris disceptabo* ¹⁶. *Ecce ego fingo contra vos malum, et cogito contra vos cogitationem* ¹⁷. Hæc, fratres, valde sunt timenda, et ab omnibus cavenda; quoniam super quem iudicium Dei ceciderit, non exiet impunitus. Et ideo unusquisque prævideat ne hoc machinetur aut agat in fratrem, quod ipse pati noluerit. Et nec in suspicionem veniat homo fidelis, ut dicat aut faciat ea quæ pati non vult. Unde suspectos, aut inimicos ¹⁸, aut facile litigantes, et eos qui non sunt bonæ conversationis, aut quorum vitâ est accusabilis, et qui rectam non tenent et docent fidem, accusatores esse et testes, et antecessores nostri apostolica repulerunt auctoritate, et nos submovemus, atque futuris temporibus excludimus, ne libenter labi possint, quos nos tenere et salvare debemus: ne (quod absit) prædictum Dei iudicium, non tantum super utrosque veniat, sed et nos eorum vitio (quod Deus avertat) pereamus. Scriptum est enim: *Rectorem te posuerunt? curam illorum habe, ut læteris propter illos, et ornamentum gratiæ accipias coronam, et dignationem consequaris corrogationis* ¹⁹. Verbum enim nequam immutat cor, ex quo quatuor partes oriuntur, bonum et malum, vita et mors, et dominatrix est eorum assidue lingua. Pro talibus prædicti vitandi admodum sunt, et priusquam prædictæ enucleatim examinentur opiniones, et ab illis alieni inveniantur, non sunt suscipiendi, quoniam *sacrificium salutare est, attendere mandatis, et recedere ab omni iniquitate. Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate; et laudatio, recedere ab iniustitia* ²⁰. Quoniam scriptum est: *Dilige proximum, et conjungere fide cum illo. Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum. Sicut enim* D *homo qui perdit amicum suum, sic qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic qui dereliquisti proximum tuum, et non eum capies. Non illum sequaris, quoniam longe abest. Effugit enim quasi caprea de laqueo, quia vulnerata est anima ejus. Ultra eum non poteris colligare, et maledicti est concordatio. Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum abjiciet. In conspectu oculorum tuorum conculcabit os suum, et su-*

per sermones tuos admirabitur. Novissime autem pervertet os suum, et in verbis tuis dabit scandalum. Multa odisti, et non coæquavi ei, et Dominus odiet illum. Qui in altum lapidem mittit, super ejus caput cadet, et plaga dolosa dolosi dividet vulnera. Qui fodit foveam, incidet in illam; et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo; et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur; et non cognosceat unde adveniet illi. Illucio et improprium superborum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum; dolor autem consumet illos antequam moriantur. Ira et furor, utraque execrabilia sunt; et vir peccator continens erit illorum ²¹. *Qui vindicari vult, a Deo inveniet vindictam et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te, et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini reservat iram, et a Deo quærit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur Altissimum? Ipse cum caro sit, reservat iram, et propitiationem petit a Deo? Quis orabit pro delictis illius? Memento novissimorum, et desine inimicari; tubitudo enim et mors imminent mandatis* ²². *Memorare timorem Dei, et non irascaris proximo. Memorare testamenti Altissimi, et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite, et minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, et vir peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna silvæ, sic ignis exardescet; et secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit; et secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendet ignem, et lis festinans effundet sanguinem, et lingua testificans* ²³ *adducet mortem. Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis ardebit; et si exspueris super illam, exstinguetur, et utraque ex ore proficiscuntur. Susurro et bilinguis maledictus, multos enim turbavit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos de gente in gentem. Civitates divitum munitas* ²⁴ *destruxit, et domos magnatum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas* ²⁵ *ejecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habitabit* D *cum requie* ²⁶. *Flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii; sed non sic, quomodo qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, et qui non attraxit jugum ejus, et vinculis ejus non est ligatus. Jugum enim illius jugum ferreum est, et vinculum illius vinculum cereum est. Mors illius, mors nequissima; et utilis potius infernus quam illa. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias injustorum, et* ²⁷ *flamma sua non comburet justos.*

¹⁵ Jerem. 1, 16. ¹⁶ Jerem. 11, 9. ¹⁷ Jerem. XVIII, 11. ¹⁸ Sixti ejusdem sent. 108 et 169. 3, q. 5: Suspectos autem in. ; et 2, q. 7: Quærendum est; et in decret. Ivon. lib. iv. ¹⁹ Eccli. xxxii, 1, 2, 3. ²⁰ Eccli. xxxv, 2, 5. ²¹ Eccli. xxvii, 18-33. ²² in mandatis ejus. ²³ festinans. ²⁴ munitas. ²⁵ veridicas. ²⁶ habebit amicum in quo requiescat. ²⁷ in.

Qui derelinquant Dominum incident in illam, et exarsciet in illis, et non exstinguetur; et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus lædet eos. Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam; et ori tuo facito ostia, et seras auribus tuis. Aurum tuum et argentum tuum conflagra, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos. Et attende, ne forte labaris in lingua tua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis ad mortem²⁸. Ne tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te. Noli anxius esse in divitiis injustis, nihil enim proderunt tibi in die obductionis et vindictæ. Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omni via; sic enim peccator probatur in duplici lingua. Esto firmus in via Domini, et in veritate sensus tui, et scientia; et prosequatur te verbum pacis et justitiæ. Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas; et cum sapientia ser responsum verum. Si est tibi intellectus, responde proximo; sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, et confundaris. Honor et gloria in sermone sensati; lingua imprudentis, subversio ipsius. Non appelles

A susurro; et in lingua tua ne capiaris, et confundaris. Super furem enim est confusio et pœnitentia, et denotatio pessima super bilinguem. Susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia. Justifica pusillum et magnum similiter²⁹. Noli fieri pro amico inimicus proximo. Improperium enim et contumeliam malus hæreditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus tua super stultitiam, et solia tua comedat, et fructus tuos perdat, et relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdet, qui se habet, et in gaudium inimicis dat illum, et deducet in sortem impiorum³⁰. Charissimi, oppressos erigere studete, et necesse habentes semper adjuvate; quoniam qui fratrem afflictum relevat, apprehensum eripit³¹, moerentem consolatur, ab illo sibi retribui, cui totum impendit, non dubitet, qui ait: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis³². Taliter enim bona indesinenter agere studete, ut fructum boni operis et hic consequamini, et in futuro gratia Dei perfruamini, quatenus cœlestis regni aulam introire postea mereamini. Data iv³³ Kal. Maii, Severo et Quintiano viris clarissimis consulibus³⁴.

²⁸ Eccli. xxviii. ²⁹ Eccli. v, 8-18. ³⁰ Eccli. vi, 1-4. ³¹ S. Greg. ep. 125 lib. vii. ³² Matth. xxv, 40.
³³ iii, ut etiam ms. ³⁴ anno 235.

ANNO DOMINI CCXXXV

ANTERUS PAPA

NOTITIA

(Mansi, Concil., I, 761 ex Libro pontificali Domasi papæ. — Vide tomum *Patrologiæ Latine* supra citatum, col. 1331.)

Anterus (1) natione Græcus, ex patre Romulo, sedit annos 12, mensem unum (2), dies 12. Martyrio coronatur temporibus Maximini et Africani consulum. Hic gesta martyrum (3) diligenter a notariis exquisivit, et in ecclesia recondidit. Propter quod a quodam Maximo præfecto martyr effectus est. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembrem, et unum episcopum ordinavit in civitate Fundis Campaniæ. Qui sepultus est in cœmeterio Callisti via Appia, in Nonas Januarii. Et cessavit episcopatus dies 15.

(1) Anterus. Postquam sedes 15 diebus vacasset, tertio Decemb. an. Christi 257, qui est primus Julii Maximini imperatoris; Anterus Urbano subrogatur. Errant igitur recentiores chronologi, qui post Pontianum, Cyriacum quemdam, cujus neque apud Latinos, neque apud Græcos historicos pontificum seriem contextentes, ulla mentio invenitur, Urbano successisse, male asserunt. Baron. anno prædicto n. 11. Sev. Bin.

(2) Sedit annos 12, mensem unum, etc. Vix mensem unum in pontificatu sedisse, præter auctoritatem Eusebii, consulatus eorum sub quibus martyrio affectus esse scribitur, hic indicat. Qui enim tertio Decembris in sedem pontificiam elevatus, ab ea per violentum persecutoris gladium, tertia die Januarii, ut ex tabulis ecclesiasticis constat, dejicitur, ultra unum mensem pontificiam sedem tenuisse

C non potest. Id.

(3) Hic gesta martyrum. Clemens Romanus pontifex certos constituit notarios, qui res a martyribus privatim aut publice gestas describerent, communve publice dicta aut facta notis quibusdam consuetis celerrime in tabulis adnotarent; quæ vero privatim intra cancellos coram solis iudicibus in præconsularia acta relata erant, ab iisdem data pecunia redimerent, et inter Acta martyrum sedulo asservarent. Tanta eorum in excipiendis dictis, etiam prolixis orationibus velocitas erat, ut prius illi sententiam dicendam notassent, quam a dicente et loquente pronuntiata esset. De qua scribendi celeritate Martialis lib. xiv hoc distichon:

*Currant verba licet, manus est velocior illis:
Non dant lingua suam, dextra peregit opus.*